

Er waait een gure wind over het hete land

DIRK HOLEMANS

Ik hoef hier niet meer te schrijven over gebroken hittestrecords en extreme droogte, niet zelden gevolgd door ongekende regenval en steeds meer overstromingen. Klimaatontwrichting is een feit en je ziet het elke dag in de media. Tenminste toch de beelden van wat zich op tal van plaatsen op bepaalde dagen voordoet. Diepgravende analyses en vooral duiding bij de existentiële dreiging waar we in zitten is al moeilijker te vinden. We moeten wel hulde brengen aan journalisten als Ine Renson van *De Standaard*, die net wel de onderzoeksjournalistiek pleegt die we nodig hebben. Zo documenteerde ze dit jaar helder hoe het veevoeder waarmee in Vlaanderen varkens worden vetgemest, mee bijdraagt tot het kappen en dus verdwijnen van het Amazonewoud. En laat nu het ineensstorten van de biodiversiteit volgens wetenschappers nog een acuter probleem zijn dan de klimaatontwrichting. Anders gezegd: we zagen twee poten tegelijk van de stoel die het menselijk leven ondersteunt.

De klimaatontwrichting voedt de angst in de samenleving, ook bij klimaatontkenners en klimaattreuzelaars. Misschien is hun geschreeuw of wegstijgen wel een psychologisch afweermechanisme. Je kan het individuele mensen moeilijk kwalijk nemen — als je de ernst van de ecologische crisis begrijpt en de meeste politieke

partijen (de populistische eerst) ziet wegstijgen, zou je zelf voor minder moedeloos worden.

Maar er is meer aan de hand. In heel Europa spinnen extreem-rechtse partijen garen bij de gevolgen van decennialang neoliberal beleid. De gierende ongelijkheid, onvoorspelbare en dus soms onbetaalbare energiefacturen, de weigering om op moedige wijze migratie te koppelen aan een warm integratiebeleid — en oh paradox — een haperende economie en toenemende wachtlijsten in de zorg, omdat door de vergrijzing te weinig handen aan het werk zijn, maar tegelijk ook economische migratie onbespreekbaar is.

Het succes van extreemrechts doet voormalige centrumpartijen rechtse standpunten overnemen, en onderlinge samenwerking wordt nu meer consequent afgewezen. Waar dat toe leidt, is nu al te zien, ook in de voorheen Scandinavische zogenaamde gidslanden. In Zweden is het Ministerie van Leefmilieu gedecimeerd, in Finland combineert de radicaal-rechtse regering de verharding van het migratiebeleid met een liberaal besparingsbeleid. Ook de welvaartsstaat krijgt er rake klappen. Ondertussen bestuurt extreemrechts op lokaal niveau zowel in Duitsland als in Spanje.

Er dient zich een dodelijke cocktail aan: extreemrechts, dat angst voor vreemdelingen promoot,

vermengt zich met hun afkeer voor klimaatbeleid. Naarmate ze erin slagen dat laatste te vertragen, zullen sommige streken in onder meer Afrika en het Midden-Oosten nog sneller onleefbaar worden, en zullen er steeds meer klimaatvluchtelingen met alle middelen naar de gematigde streken in Europa willen komen. Daardoor zal extreemrechtse propaganda nog meer weerklink vinden.

Hierbij staat veel op het spel, inclusief onze rechtsstaat en democratie. Want zoals Italië toont, sneuvelen met het respect voor de rechten van migranten ook die van de lgbtqia+-gemeenschap. Of denk aan Polen, waar vrouwenrechten worden teruggeschoefd. Een doortastend sociaal-ecologisch beleid zal dan ook moeten samengaan met investeren in een weerbare democratie.

Werken aan een weerbare democratie betekent aan de ene kant niet toegeven aan allerlei vormen van intimidatie waar extreem-rechts op teert: bagger op sociale media, politici aan hun woonst opwachten, klimaatdemonstranten criminaliseren, debatten onmogelijk maken door *fake news* te verspreiden enzovoort. Aan de andere kant betekent het echter ook de democratie vernieuwen, met allerlei vormen van dialogische democratie de relatie met de burger herstellen. Want je kan ervan vinden wat je wil, maar als er bij een groeiend deel van de bevolking ontevredenheid en ja, ook rancune leeft, dan moet je met die mensen in gesprek. Niet om in te stemmen met alle grieven — wel omdat alles begint met respect en erkenning. Zou het, bij wijze van boutade, niet verfrissend zijn dat een politicus evenveel persoonlijke gesprekken moet voeren als die likes krijgt voor een hippe TikTok-post?

Toch is erkenning geven of in dialoog gaan niet voldoende. Het gaat erom een hoopvol verhaal te brengen dat overtuigt dat we voor elkaar gaan zorgen, ook in de moeilijke tijden die nog gaan komen. Hoe kan een klimaatbeleid — en bij uitbreiding de sociaal-ecologische transitie — vorm krijgen zodat de mensen met de meeste onzekerheid er het meeste baat bij hebben? Zou dat geen inspirerende vraag zijn om ook verkiezingsprogramma's vorm te geven?